

15 lat Polski w NATO – bilans zysków i strat w oczach polskiego społeczeństwa

12 marca 2014 roku mija 15 lat polskiego członkostwa w strukturach Paktu Północnoatlantyckiego. Nadszedł zatem czas podsumowań, a nawet swoistego bilansu korzyści i strat, jakich doświadczyła Polska w tym okresie.

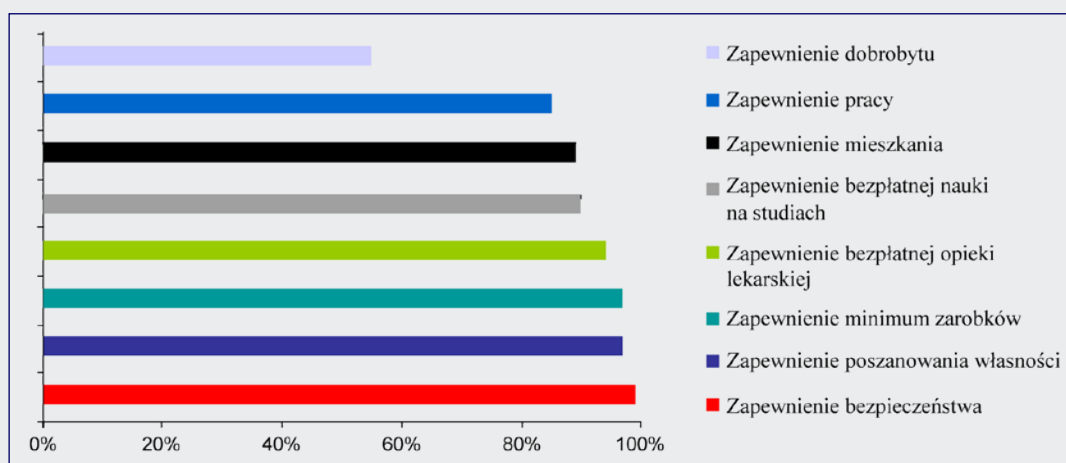
Podstawą do opracowania niniejszego materiału stał się artykuł zamieszczony w publikacji wydanej przez Centralną Bibliotekę Wojskową w 2009 roku z okazji 10 rocznicy włączenia Polski do NATO⁵³. W artykule Społeczne aspekty członkostwa Polski w NATO przedstawiono opinię Polaków na temat członkostwa Polski w Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego, wykorzystując badania przeprowadzone przez Centrum Badań Opinii Społecznej na powyższy temat. Co się zmieniło w postawach Polaków w ciągu minionych pięciu lat? Czy w ten sam sposób patrzymy na polskie członkostwo w największym sojuszu polityczno-militarnym, jak kilka lat temu? Czy i w jaki sposób misja Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie wpłynęła na postrzeganie roli Polski w NATO? To podstawowe pytania, na które podjęto próbę odpowiedzi, wykorzystując badania empiryczne przeprowadzone po raz kolejny przez wspomniane centrum.

Przedstawiając poglądy Polaków na kwestię członkostwa Polski w NATO, warto rozpocząć od analizy wypowiedzi na temat obowiązków państwa wobec obywatela i obywatela wobec państwa. Zaprezentowane na wykresie 1 odpowiedzi respondentów wskazują, iż z pośród przedstawionych kategorii, koncentrujących się na takich sprawach, jak: zapewnienie dobrobytu, zapewnienie pracy, zapewnienie mieszkania, zapewnienie bezpłatnej nauki na studiach, zapewnienie bezpłatnej opieki lekarskiej,

---

⁵³ 10 lat Polski w NATO, A. Skrabacz (red.), Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa 2009.

zapewnienie minimum zarobków, zapewnienie poszanowania własności, zapewnienie bezpieczeństwa – to właśnie ta ostatnia kategoria cieszy się największym powodzeniem wśród badanej grupy osób, sięgając prawie 100%.

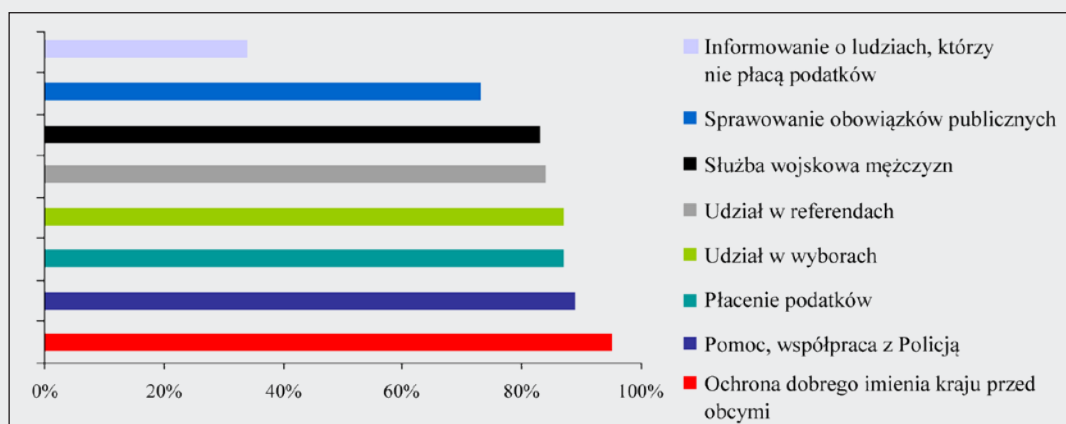

Wykres 1. Czy obowiązkiem władzy państwowej w Polsce powinno być, czy też nie powinno być?

Źródło: B. Roguska, *Obowiązki państwa wobec obywatela i obywatela wobec państwa. Komunikat z badań, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, maj 2000, BS/73/2000 r.*

Tak więc Polacy są zgodni co do tego, że podstawowym obowiązkiem państwa jest zapewnienie jego obywatelom bezpieczeństwa, rozumianego współcześnie jako ochrona i obrona zdrowia, życia, mienia i środowiska przed zagrożeniami współczesności.

Jeżeli chodzi o poczucie obowiązku Polaków w stosunku do swojego państwa, to z danych zaprezentowanych na wykresie 2 można wnioskować, że wśród kategorii: informowanie o ludziach, którzy nie płacą podatków, sprawowanie obowiązków publicznych, służba wojskowa mężczyzn, udział w referendach, udział w wyborach, płacenie podatków, pomoc, współpraca z policją, ochrona dobrego imienia kraju przed obcymi, to właśnie ta ostatnia była wskazywana przez respondentów najczęściej (ponad 85% wskazań).

Wykres 2. Jakie powinny być obowiązki obywatela wobec państwa?

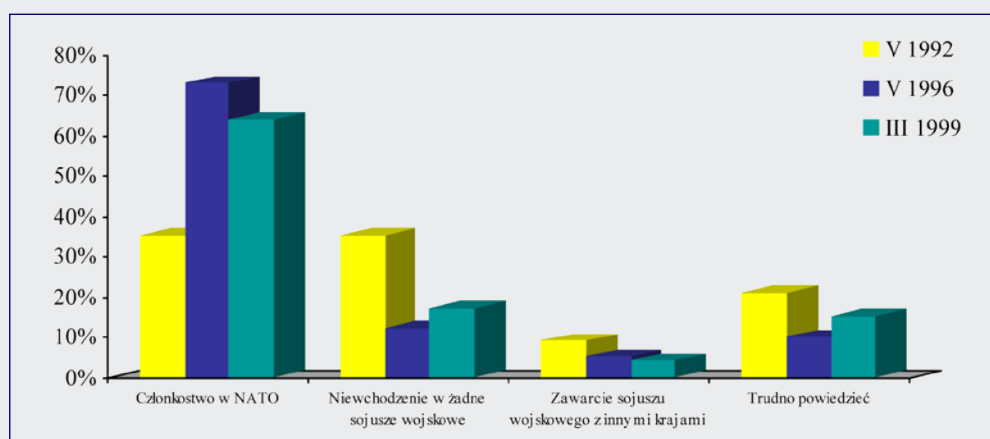
Źródło: B. Roguska, *Obowiązki państwa wobec obywatela i obywatela wobec państwa. Komunikat z badań, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, maj 2000, BS/73/2000 r.*

Można zatem uogólnić, iż Polacy oczekują, że państwo zapewni im bezpieczeństwo, ale równocześnie sami deklarują gotowość do ochrony dobrego imienia swego kraju na arenie międzynarodowej. Zatem w celu zapewnienia bezpieczeństwa, już od początku lat 90 Polska zaczęła podejmować działania zmierzające do włączenia naszego państwa w struktury Paktu Północnoatlantyckiego.

Czy to była optymalna droga, która przyniosła Polsce gwarancję bezpieczeństwa? Badania, które miały umożliwić odpowiedź na powyższe pytanie, przeprowadzono trzykrotnie: w 1992, 1996 oraz 1999 roku. Wyniki jednoznacznie wskazały, iż Polacy w badanych okresach wybierali członkostwo w NATO, jako najlepszą strategię dla Polski w nowych uwarunkowaniach społeczno-politycznych – odpowiednio 35% (1992 r.), 72% (1996 r.) oraz 63% (1999 r.). Zdecydowanie mniejszą popularnością cieszyła się kategoria niewchodzenie w żadne sojusze wojskowe (35% w 1992 r., 11% w 1996 r. oraz 18% w 1999 r.) oraz trudno powiedzieć (21% w 1992 r., 10% w 1996 r. oraz 15% w 1999 r.), a najmniejszą – zawarcie sojuszu wojskowego z innymi krajami (mniej niż 10% we wszystkich badanych latach) (wykres 3).

Zgodnie zatem z wolą polityczną i przy znaczącym poparciu społecznym, 12 marca 1999 roku w Waszyngtonie, na ręce przedstawiciela rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, minister spraw zagranicznych prof. Bronisław Geremek złożył Akt ratyfikacji w sprawie przystąpienia Polski do Traktatu Północnoatlantyckiego, a Polska stała się oficjalnie dziewiętnastym członkiem NATO.

Polska znalazła się w kręgu państw, które tworzą od ponad pół wieku największy sojusz polityczno-militarny, którego polityka bezpieczeństwa opiera się na trzech uzupełniających się elementach: dialogu, współpracy i utrzymaniu wspólnego potencjału obronnego⁵⁴.

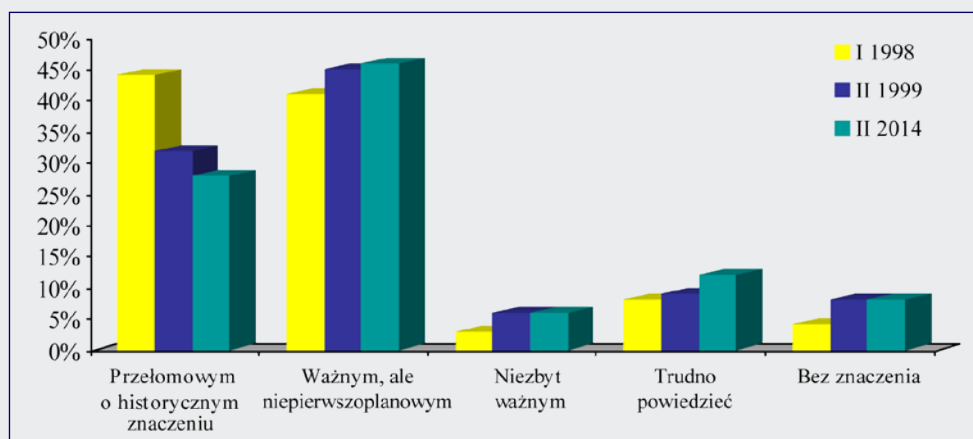
Wykres 3. Jaka polityka, Pan(i) zdaniem, byłaby najkorzystniejsza dla zapewnienia bezpieczeństwa Polski?

Źródło: M. Skrzyszewski, *Polska w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, marzec 1999, BS/40/1999 r.

⁵⁴ NATO *Vademecum*, Warszawa 1995, s. 41.

Co nam dała przynależność do Paktu Północnoatlantyckiego? Zarówno obecnie, jak i piętnaście lat temu odpowiedź na to pytanie dla gros polskiego społeczeństwa jest jedna – zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa. Potwierdziły to dane uzyskane w badaniu przeprowadzonym w 2014 roku przez Centrum Badania Opinii Społecznej⁵⁵, w którym 51% respondentów zgodziło się z tym stwierdzeniem. Różnica między rokiem bieżącym a 1999 wynosi zaledwie 4 punkty procentowe na korzyść lat ubiegłych. Zwiększenia możliwości uwikłania Polski w kolejny konflikt zbrojny obawia się obecnie 30% badanych, a w 1999 roku takich respondentów było 27%. Kategorię trudno powiedzieć wybrało w 2014 roku 17% badanych, natomiast w 1999 roku było ich o 1% więcej⁵⁶.

Jak członkostwo w NATO jest postrzegane przez społeczeństwo na przestrzeni piętnastolecia? Odpowiedzi na to pytanie można udzielić, posługując się danymi zawartymi na wykresie 4.

Wykres 4. Czy Pana(i) zdaniem przystąpienie do NATO było dla Polski wydarzeniem?

Źródło: B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

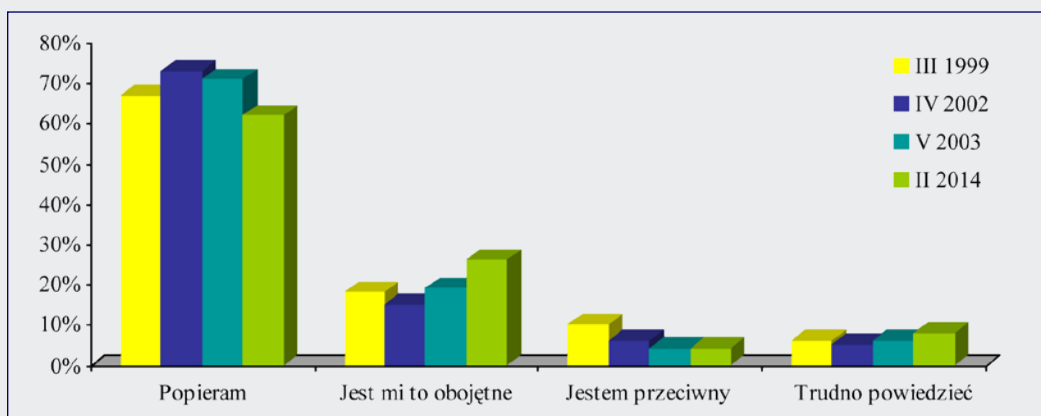
Dokonując oceny polskiego członkostwa w NATO w perspektywie 15 lat, można zauważyć rysujący się trend, wskazujący na to, że prawie połowa Polaków (46%) ocenia wstąpienie do sojuszu jako wydarzenie ważne, ale nie pierwszoplanowe. O ile na początku roku 1998 dla 44% badanych było to wydarzenie przełomowe, o historycznym znaczeniu, tak w lutym 2014 roku taki pogląd wyraziło już tylko 28% respondentów. Systematycznie rosła też liczba

⁵⁵ Badania przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganymi komputerowo (CAPI) w dniach 6–12 lutego 2014 r. na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski liczącej 1020 osób, B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

⁵⁶ 2% respondentów w bieżącym roku odmówiło odpowiedzi. B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

osób, które wyrażały poglądy, iż jest to zdarzenie niezbyt ważne – z 3% w 1998 roku do 6% w 2014 roku, bez znaczenia – z 4% w 1998 roku do 8% w 2014 roku, a także trudno powiedzieć – z 8% w 1998 roku do 12% w 2014 roku⁵⁷.

Analizując stosunek Polaków do członkostwa w NATO, warto zwrócić uwagę na osobiste poglądy naszych rodaków na ten temat. Pytanie: Czy Pan(i) osobiście popiera przynależność Polski do NATO, czy też jest temu przeciwny(a)? zadano kilkakrotnie, między innymi w: 1999, 2002, 2003 i 2014 roku. We wszystkich badaniach wybór pozytywnych odpowiedzi sięgał ponad 60% (w 1999 roku – 65%, w 2002 r. – 70%, w 2003 roku – 71%, 2014 roku – 62%). Rozkład odpowiedzi przedstawia wykres 5.

Wykres 5. Czy Pan(i) osobiście popiera przynależność Polski do NATO, czy też jest temu przeciwny(a)?

Źródło: A. Grudniewicz, *O przynależności Polski do NATO i obecności polskich żołnierzy w Afganistanie. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, kwiecień 2002, BS/73/2002 r.; B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

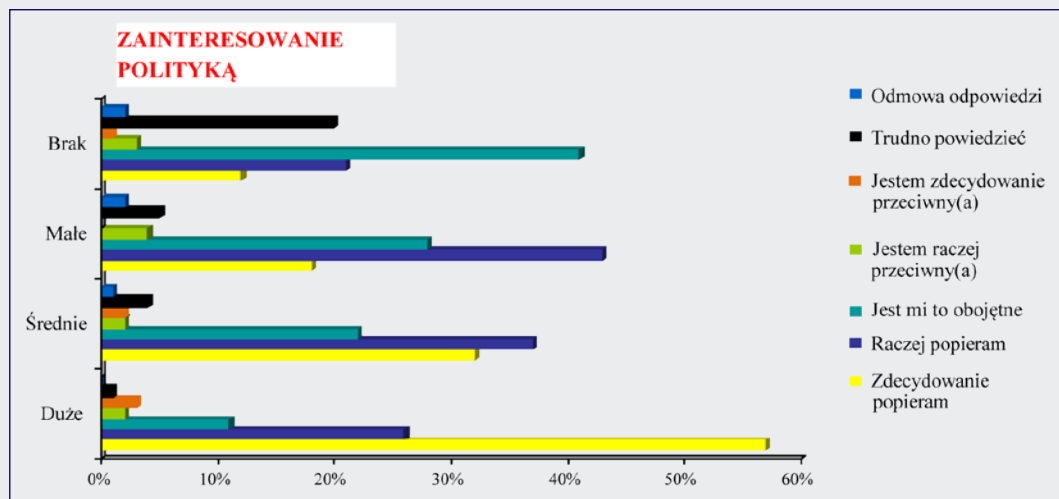
Obojętność wobec kwestii przynależności Polski do NATO największa liczba osób wykazała w 2014 roku – 26%, a najmniejsza w 2002 roku – 15%. Równocześnie na przestrzeni lat zmniejszyła się liczba respondentów, którzy są przeciwni członkostwu Polski w sojuszu – z 10% w 1999 roku do 4% w 2014 roku. Różnica przy wyborze odpowiedzi trudno powiedzieć w okresie od 1999 do 2014 roku wynosi zaledwie 2 punkty procentowe – odpowiednio 6% i 8%.

Warto również zwrócić uwagę czytelników na rozkład odpowiedzi, który uzyskano zadając to samo pytanie, ale w porównaniu z deklarowanym stopniem zainteresowania polityką (wykres 6).

Zaprezentowany rozkład odpowiedzi jednoznacznie wskazuje, że im większe zainteresowanie polityką, tym większe poparcie dla członkostwa Polski w Pakcie Północnoatlantyckim. Kategorię zdecydowanie popieram

⁵⁷ B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

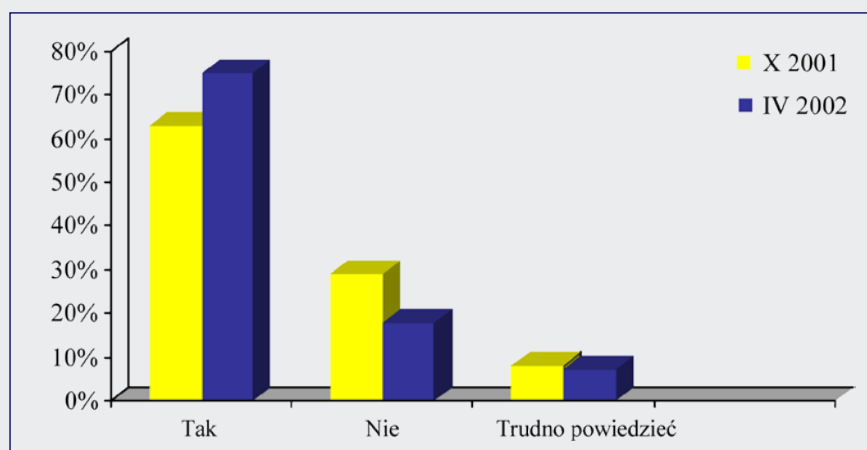
i raczej popieram wybrało odpowiednio 57% i 26% osób, które wyrażają duże zainteresowanie polityką. Wśród osób, które w ogóle nie interesują się wydarzeniami na świecie najczęściej odpowiedzi padło na kategorię jest mi to obojętne – 20%. Jeżeli chodzi o wybór odpowiedzi: jestem zdecydowanie przeciwny i jestem raczej przeciwny był on znikomy i w obu tych możliwościach nie przekroczył 5%, bez względu na zainteresowanie polityką.

Wykres 6. Czy osobiście popiera Pan(i) przynależność Polski do NATO, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?

Źródło: B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

Na jesieni 2001 roku siły NATO rozpoczęły działania lotnicze, a następnie lądowe na terenie Afganistanu. Operacja ta spotkała się ze społecznym przyzwoleniem ze strony Polaków, o czym świadczy rozkład odpowiedzi uzyskanych na pytanie: Czy popiera Pan(i) operacje NATO w Afganistanie? Zarówno w 2001, jak i 2002 roku respondenci jednoznacznie poparli udział wojsk NATO w operacji w Afganistanie – odpowiednio 60% w 2001 roku i 72% w 2002 roku (wykres 7).

Wykres 7. Czy popiera Pan(i) operacje NATO w Afganistanie?

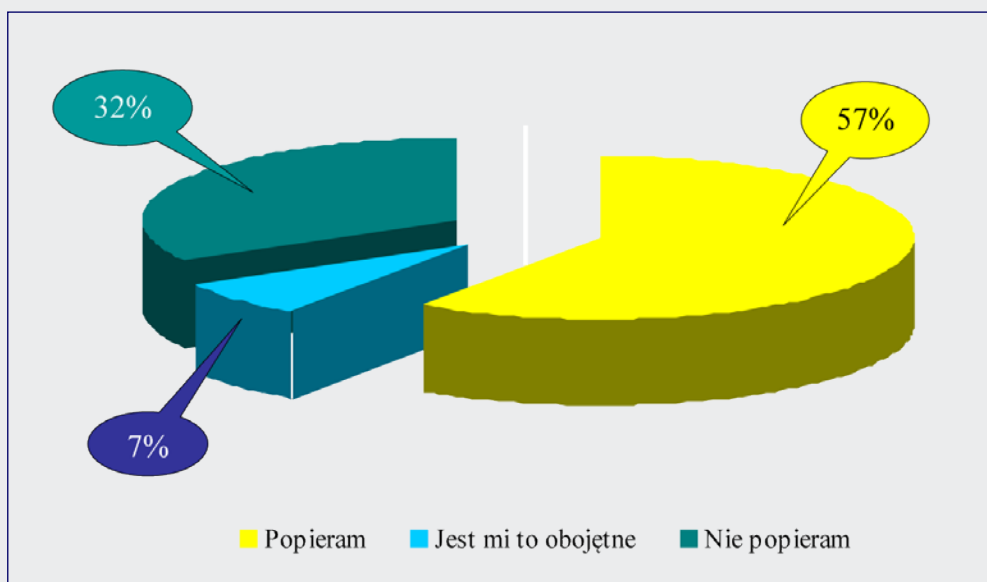
Źródło: A. Grudniewicz, *O przynależności Polski do NATO i obecności polskich żołnierzy w Afganistanie. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, kwiecień 2002, BS/73/2002 r.

W nawiązaniu do powyższej kwestii warto zwrócić uwagę, iż w marcu 2002 roku, w odpowiedzi na zaproszenie Polski do udziału w Międzynarodowych Siłach Wspierania Bezpieczeństwa – ISAF, do Afganistanu, w rejon misji, skierowano pierwszą grupę polskich żołnierzy. Badania na temat społecznej akceptacji udziału polskich żołnierzy w tej misji przeprowadzono trzykrotnie.

Po raz pierwszy w roku 2002, a więc praktycznie w okresie, kiedy Wojsko Polskie dopiero nabierało doświadczenia w tej misji, po raz drugi w styczniu 2007 roku, po raz trzeci w kwietniu 2008 roku.

W badaniach przeprowadzonych w 2002 roku do respondentów skierowano pytanie: W połowie marca 2002 r. grupa polskich żołnierzy wyjechała do Afganistanu. Czy popiera Pan(i) tę decyzję czy też nie?

Rozkład uzyskanych odpowiedzi (wykres 8) potwierdził, iż prawie 57% Polaków popierało tą decyzję, 32% respondentom było to obojętne, a 7% nie popierało.

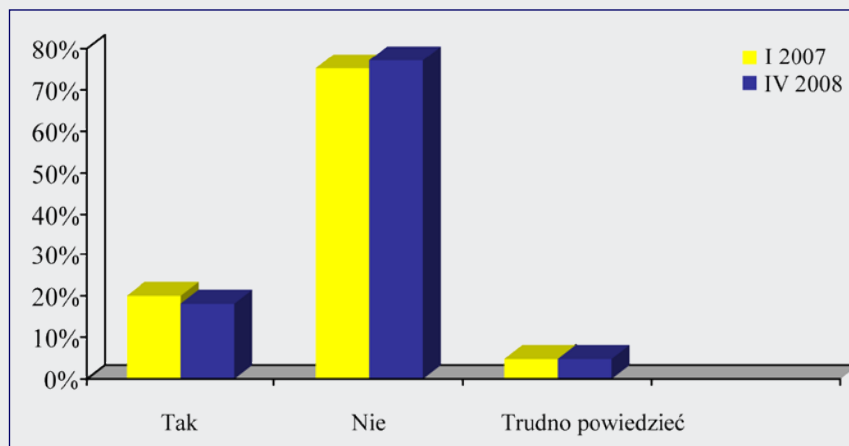

Wykres 8. W połowie marca 2002 r. grupa polskich żołnierzy wyjechała do Afganistanu. Czy popiera Pan(i) tę decyzję, czy też nie?

Źródło: A. Grudniewicz, *O przynależności Polski do NATO i obecności polskich żołnierzy w Afganistanie. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, kwiecień 2002, BS/73/2002 r.

Na to samo pytanie, zadane w 2007 i w 2008 roku rozkład uzyskanych odpowiedzi kształtował się zupełnie inaczej. Badani jednoznacznie uznali, iż nie popierają udziału polskich żołnierzy w operacji w Afganistanie: odpowiednio 72% w 2007 roku oraz prawie 78% w 2008 roku (wykres 9).

Prawdopodobnie fakt negatywnego postrzegania misji afgańskiej w latach 2007–2008 jest uwarunkowany poniesionymi stratami osobowymi wśród polskich żołnierzy. Przypomnijmy, iż do końca 2008 roku w Afganistanie śmierć poniosło 8 polskich żołnierzy.

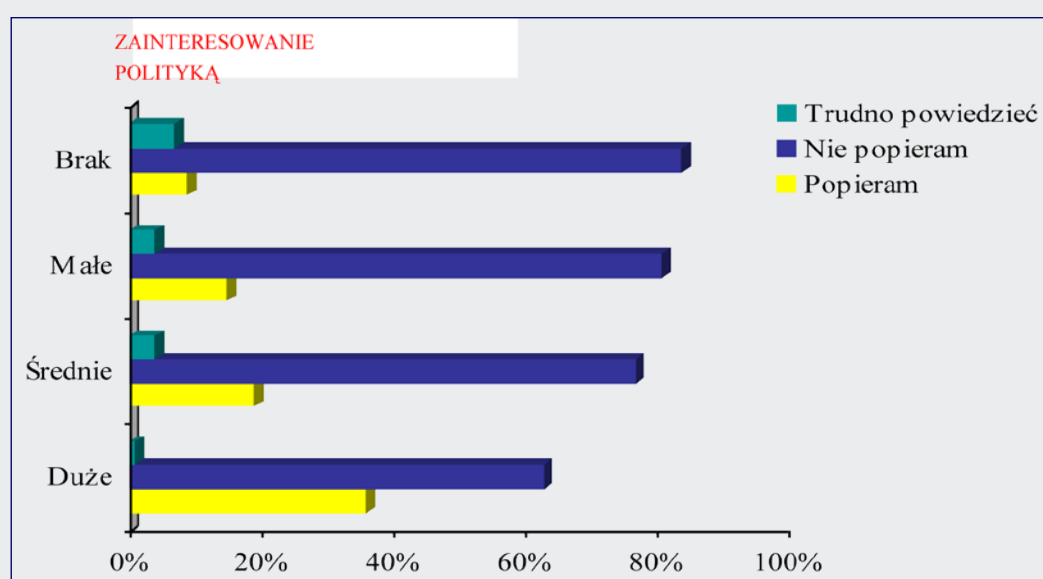

Wykres 9. Czy popiera Pan(i) udział polskich żołnierzy w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?

Źródło: M. Feliksiak, *Zagraniczne misje zbrojne w opinii Polaków. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, maj 2008, BS/76/2008.

Warto zasygnalizować jeszcze jeden społeczny aspekt członkostwa Polski w NATO. Mianowicie w 2008 roku respondentom zadano to samo pytanie: Czy popiera Pan(i) udział polskich żołnierzy w operacji NATO w Afganistanie czy też nie, ale z uwzględnieniem poziomu zainteresowania polityką (wykres 10).

Uzyskane wyniki wskazują, iż Polacy, którzy interesują się polityką w stopniu średnim lub dużym, wykazują największe poparcie dla udziału polskich żołnierzy w operacji afgańskiej (popieram – odpowiednio 19% i 35%), natomiast ci, których zainteresowanie polityką jest małe lub jej brak, generalnie nie popierają misji wojskowej w Afganistanie (nie popieram – odpowiednio 79% i 83%).

Wykres 10. Czy popiera Pan(i) udział polskich żołnierzy w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?

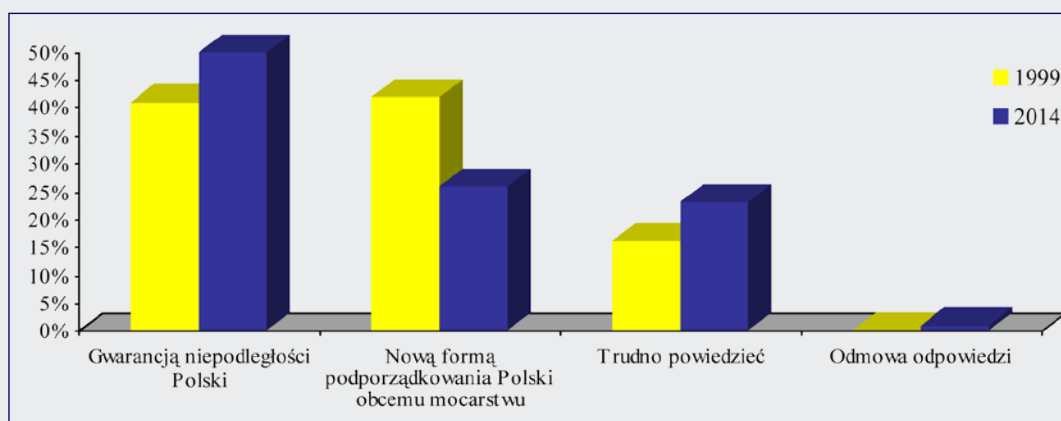
Źródło: M. Feliksiak, *Zagraniczne misje zbrojne w opinii Polaków. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Publicznej, Warszawa, maj 2008, BS/76/2008r.

Przeprowadzone w lutym 2014 roku przez Centrum Badania Opinii Społecznej badania na temat oceny piętnastoletniego okresu funkcjonowania Polski w NATO⁵⁸ nie uwzględniły kwestii udziału polskich żołnierzy w misji w Afganistanie. Nie można zatem porównać ewolucji poglądów Polaków w tym obszarze w okresie od 2008 roku do chwili obecnej. Niemniej, można sądzić, iż wobec liczby ofiar (43 żołnierzy) oraz osób poszkodowanych, opinia publiczna nie uległa radykalnej zmianie w stosunku do lat ubiegłych.

Kolejną kwestią, która została poddana badaniu, był problem suwerenności Polski wobec przynależności do największego paktu polityczno-militarnego. Respondentom zadano pytanie, którego istota miała wskazać, czy Polacy traktują członkostwo w NATO jako kolejną (po Układzie Warszawskim) formę podporządkowania naszego kraju innemu państwu lub grupie państw, czy też nie. Rozkład odpowiedzi przedstawiono na wykresie 11.

Przedstawiony rozkład odpowiedzi upoważnia do wniosku, że w okresie od 1999 do 2014 roku znacząco zmienił się pogląd Polaków na temat przynależności do sojuszu. O ile u progu członkostwa naszego kraju w pakcie, 42% badanych uważała, że będzie to nowa forma uzależnienia od obcego mocarstwa, a nieznacznie mniej osób (41%) zgadzała się z tezą, że będzie to gwarancji niepodległości dla Polski, tak po piętnastu latach naszej obecności w NATO, poglądy te uległy dużej zmianie. Obecnie 50% Polaków zgadza się z twierdzeniem, że przynależność do sojuszu jest dla naszego kraju gwarancją niepodległości, a tylko 26% stwierdziła, że to jednak forma uzależnienia od innego państwa. Równocześnie wzrosła liczba osób, którym trudno odpowiedzieć na to pytanie: z 16% w 1999 roku do 23% w roku 2014.

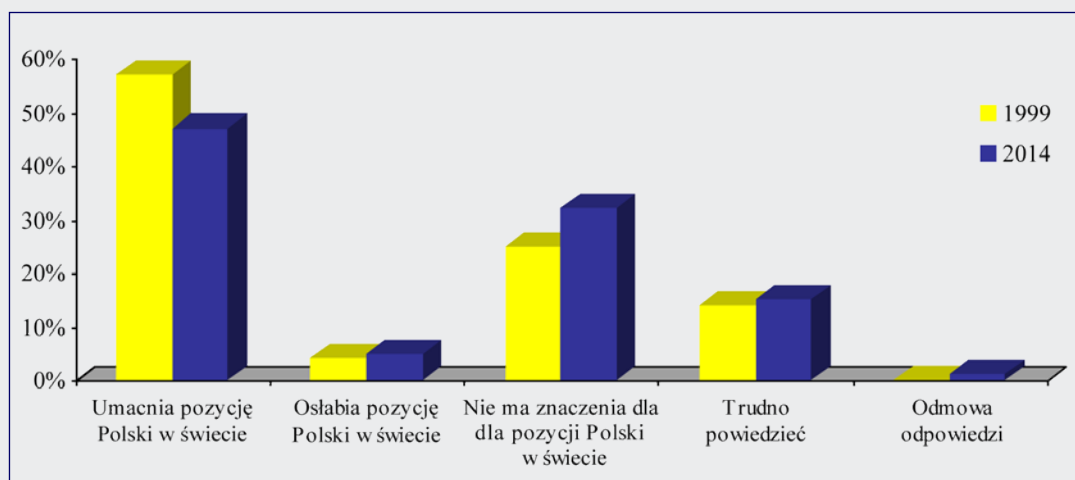

Wykres 11. Przynależność do NATO jest?

Źródło: B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

⁵⁸ Badania przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganymi komputerowo (CAPI) w dniach 6–12 lutego 2014 r. na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski liczącej 1020 osób, B. Badora, *15 lat członkostwa Polski w NATO. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2014, Nr 32/2014.

Na zakończenie warto zastanowić się, czy przynależność Polski do NATO umocniła pozycję naszego kraju na arenie międzynarodowej, czy też stało się inaczej. Na tak zadane pytanie uzyskany rozkład odpowiedzi zamieszczono na wykresie 12.

Wykres 12. Przynależność do NATO

Upływ lat nie zmienił poglądów Polaków na temat korzyści płynących z przynależności do Paktu Północnoatlantyckiego. Zarówno w 1999 roku, jak i w 2014 roku najwięcej respondentów zgodziło się z opinią, że NATO umacnia naszą pozycję na świecie, jedyna różnica jest taka, że w 1999 roku była to grupa 57% badanych, a piętnaście lat później o 10% mniej. Stwierdzenie, że jest to osłabienie naszej roli międzynarodowej wybrało tylko 4% respondentów w 1999 roku i 5% w 2014 roku. Natomiast w 2014 roku wzrosła grupa osób, które uważają, że przynależność do sojuszu nie ma wpływu na pozycję Polski w świecie w porównaniu z rokiem 1999 roku o 7% procentowych (z 25% w 1999 roku do 32% w 2014 roku). Kategoria trudno powiedzieć utrzymała się praktycznie na tym samym poziomie i wynosiła odpowiednio 14% (1999 r.) i 15% (2014 r.).

***

Wnioski, które nasuwają się po analizie wyników badań przeprowadzonych na temat członkostwa Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim przez Centrum Badania Opinii Społecznej na przestrzeni ostatnich piętnastu lat, można sformułować w sposób następujący:

- Polacy cenią sobie poczucie bezpieczeństwa, a za jego tworzenie czynią odpowiedzialnym przede wszystkim państwo polskie, zwłaszcza w dziedzinie bezpieczeństwa militarnego. Zawieszenie od 2010 roku zasadniczej służby wojskowej sprawia, że coraz większa część społeczeństwa traci rzeczywisty kontakt z jednostkami wojskowymi, równocześnie zrzucając z siebie poczucie obowiązku obrony Ojczyzny w sytuacji jej zagrożenia, uznając że jest to tylko i wyłącznie powinność sił zbrojnych.

- W okresie piętnastolecia naszego członkostwa w NATO, Polacy zmienili zdanie na temat ważności tego wydarzenia. O ile przed 1999 roku większość badanych uważała, że będzie to wydarzenie przełomowe, o historycznym znaczeniu dla Polski, tak w kolejnych latach liczba osób zgadzających się z tym stwierdzeniem sukcesywnie malała. Obecnie prawie połowa badanych uważa, że jest to wydarzenie ważne, ale nie pierwszoplanowe.
- Respondencie uważają zgodnie, że wstąpienie Polski do NATO było i jest najkorzystniejszą strategią zapewnienia Polsce bezpieczeństwa, a prawie połowa badanych stwierdziła, że przynależność do sojuszu umacnia pozycję Polski w świecie i sprawia, że nasz głos liczy się na arenie międzynarodowej.
- Akceptację dla członkostwa Polski w sojuszy wyraża większość Polaków. Znamienne jest, że poparcie wzrasta wraz ze wzrostem zainteresowania polityką i tym co się w niej dzieje. Równocześnie największą obojętność (41%) wobec faktu przynależności do NATO wykazała grupa osób, które w ogóle się polityką nie interesują.
- Misja NATO w Afganistanie generalnie znajduje akceptację w opinii Polaków, nieco inaczej przedstawia się jednak poparcie dla udziału w niej polskich żołnierzy. O ile w 2002 roku ponad połowa respondentów była za uczestnictwem wojska polskiego w misji, tak w latach 2007–2008 poparcie to gwałtownie zmalało, a ponad 70% badanych jej nie popierało. Wzrost poparcia był zauważalny wraz ze wzrostem zainteresowania polityką.
- Przynależność do Paktu Północnoatlantyckiego w opinii połowy badanych jest gwarancją niepodległości Polski, a nie ograniczeniem jej suwerenności. Ta tendencja utrzymuje się praktycznie na niezmiennym poziomie od czasu wejścia do sojuszu. Również na prawie stałym poziomie, nieprzekraczającym 30% utrzymuje się pogląd, że członkostwo w NATO wiąże się z nową formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu.